

Sygn. akt III C 1302/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 06 lipca 2022 rok

Sąd Okręgowy w Warszawie III Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	Sędzia SO Mariusz Solka

po rozpoznaniu w dniu 06 lipca 2022 roku w Warszawie na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa **A. M., B. B.**;

przeciwko pozwanemu (...) **siedzibą w D. (Irlandia)**;

o ochronę dóbr osobistych i zapłatę

orzeka:

1. oddala oba powództwa;
2. zasądza od powódki A. M. na rzecz pozwanego (...) siedzibą w D. (Irlandia) kwotę 6.358,50 (sześć tysięcy, trzysta pięćdziesiąt osiem, 50/100) złotych kosztów procesu, w tym kwotę 5.550,00 (pięć tysięcy, pięćset pięćdziesiąt) złotych tytułem wynagrodzenia pełnomocnika za obie instancje;
3. zasądza od powoda B. B. na rzecz pozwanego (...) siedzibą w D. (Irlandia) kwotę 6.358,50 (sześć tysięcy, trzysta pięćdziesiąt osiem, 50/100) złotych kosztów procesu, w tym kwotę 5.550,00 (pięć tysięcy, pięćset pięćdziesiąt) złotych tytułem wynagrodzenia pełnomocnika za obie instancje;
4. nakazuje pobrać solidarnie od powodów A. M. i B. B. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie, kwotę 9.993,84 (dziewięć tysięcy, dziewięćset dziewięćdziesiąt trzy, 84/100) złotych tytułem wydatków pokrytych tymczasowo przez Skarb Państwa – Sąd Okręgowy w Warszawie;
5. w pozostałym zakresie odstępuje od obciążania powodów nieuiszczonymi kosztami sądowymi przejmując je na rachunek Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie.---

/-/ Sędzia SO Mariusz Solka

Sygn. akt III C 1302/18

Uzasadnienie wyroku z dnia 06 lipca 2022 r. (k.965).

Powodowie A. M. oraz B. B. pozwem z dnia 25 lipca 2013 r. (data prezentaty) skierowanym przeciwko (...) Departament z siedzibą w Irlandii wnieśli o zobowiązanie pozwanego do złożenia oświadczenia podpisanego przez zarząd spółki o treści:

(...) Departament przeprasza Panią A. M. i Pana B. B. za naruszenie ich dóbr osobistych”

B. B. wniósł nadto o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kwoty 50.000 zł z tytułu zadośćuczynienia za krzywdę spowodowaną pozostawieniem go bez opieki po odmowie wpuszczenia jego matki na pokład samolotu, a tym samym naruszenia jego dobra osobistego w postaci prawa do bezpieczeństwa.

Powódka A. M. wniosła o zasądzenie na jej kwoty 47.000 zł z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w związku z naruszeniem jej dóbr osobistych w postaci czci, godności i dobrego imienia oraz kwoty 3.000 zł z tytułu odszkodowania.

W uzasadnieniu pozwu powodowie wskazali, że byli klientami pozwanej. Kupili bilety na lot z Hiszpanii do Polski, który miał się odbyć w dniu 09 sierpnia 2010 roku. B. B. – syn A. M. miał wówczas 11 lat. Jak wskazali podczas odprawy powódki, po tym jak B. B. przeszedł odprawę, obsługa lotniska zakwestionowała możliwość wniesienia na pokład samolotu bagażu podręcznego z uwagi przekroczenie jego dopuszczalnej wagi. Pomimo, że według twierdzeń powódki, powódka chciała uiścić dodatkową opłatą, lub nadać bagaż podręczny jako bagaż kierowany do luku bagażowego, obsługa lotniska nie wyraziła na powyższe zgody. Odmówiono również powódce wejścia na pokład samolotu co skutkowało tym, że małoletni wówczas powód został sam podczas całego lotu z Hiszpanii do Polski, a powódka nie mogła się skontaktować z synem. Powódka wskazała, że przez cały czas lotu i po jego zakończeniu powód musiał sobie rodzic sam. Doprowadziło to do sytuacji, w której jedenastoletni wówczas powód musiał samodzielnie wykonać wszystkie czynności związane z opuszczeniem pokładu samolotu, odprawą, poszukiwaniem i odbiorem bagażu oraz powrotem do domu. Zdaniem powódki odmowa wpuszczenia powódki na pokład powinna być ostatecznością. Dodatkowo powódka wskazała, że w związku z zaistniałą sytuacją musiała wykupić dodatkową dobę w hotelu oraz ponieść dodatkowe koszty zakupu nowego biletu lotniczego. Powodowie wskazali, że pismem z dnia 04 października 2010 r. wezwali pozwanego do zapłaty 100.000 zł z tytułu zadośćuczynienia i odszkodowania, jednakże pismem z dnia 14 października 2010r. pozwany odmówił uczynienia zadość wezwaniu (pozew wraz z załącznikami k. 2- 10).

Odpowiedzią na pozew, pozwany wniósł o odrzucenie pozwu a w przypadku braku podstaw do jego odrzucenia do jego oddalenia oraz o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych (k.164-170).

W uzasadnieniu odpowiedzi na pozew pozwany przyznał, że powodowie mieli wykupione bilety na lot z A. do (...) w dniu 09 sierpnia 2010 r. W ramach rezerwacji nr (...) zakupionych zostało 8 biletów. 5 dla osób dorosłych i 3 dla dzieci, w tym powoda B. B.. W związku z tym zdaniem pozwanego brak jest podstaw do wywodzenia, aby B. B. odbył podróż powrotną z Hiszpanii do Polski samodzielnie, skoro poza matką podróżował ze znanymi mu dorosłymi. Pozwany potwierdził, że powódka A. M. stawiała się do gate-u ze zbyt ciężkim bagażem podręcznym i z tego powodu nie została wpuszczona na pokład samolotu. Podkreślił, że kupując bilet powódka zaakceptowała warunki dotyczące podróży w R., z którego wynikały ograniczenia zarówno w zakresie jego wymiarów jak i wagi. Wskazano również, że w warunkach podróży pozwany zastrzegł prawo do anulowania rezerwacji oraz odmowy prawa wejścia na pokład w przypadku niespełnienia wymagań dotyczących bagażu podręcznego. Z racji tego powódka nie mogła zostać wpuszczona na pokład samolotu. R. zastrzegł sobie prawo do anulowania rezerwacji oraz odmowy prawa wejścia na pokład w przypadku niespełnienia wymagań dotyczących bagażu podręcznego. Pozwany wskazał również, że nie we wszystkich przypadkach istnieje możliwość dopłaty do bagażu w ostatniej chwili. Nie ma również możliwości zostawienia bagażu, czy jego części na lotnisku. Powołując się na rozporządzenie (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. wskazał, że odmowa wpuszczenia pasażera na pokład opisana w przedmiotowym rozporządzeniu dotyczy wyłączenie tzw. overbookingu, czyli sprzedania większej ilości biletów niż miejsc w samolocie. Pozwany podniósł również zarzut przedawnienia roszczenia wskazując, iż w świetle rzezonego rozporządzenia przedawniają się one z upływem dwóch lat. Ponadto pozwany wskazał, że nie jest sytuacją nadzwyczajną, aby małoletnie dzieci podróżowały samotnie. Wówczas otoczone są opieką personelu samolotu. Podniósł też, że powodowie rozłączyli się przy samym wyjściu do samolotu, a podróż jak wskazał pozwany do P. z Hiszpanii trwa tylko kilka godzin. W związku z czym jak wskazał pozwany twierdzenia powódki jakoby małoletni wówczas powód został sam na wielkim lotnisku i w trakcie wielogodzinnej podróży „jest manipulacją”. Nadto zdaniem

pozwanego opis tego jak powódka została zatrzymana jest przesadzony, gdyż nie była to sytuacja wymagająca od obsługi lotniska stosowania wobec powódki jakiegokolwiek przemocy. Pozwany wskazał również, że brak jest podstaw w świetle okoliczności niniejszej sprawy do przyjęcia, iż doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda, a także że pozwany pismem z dnia 14 października 2010 roku przeprosił powodów (odpowieź na pozew wraz z załącznikami k. 164-201, k. 235-273).

Pismem z dnia 19 września 2014 r. powodowie sprecyzowali, iż pozwanym w sprawie jest (...) z siedzibą w D. (...), Irlandia (pismo k. 205-210). Powodowie zmodyfikowali powództwo w ten sposób, że wnieśli o:

1. zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki A. M. kwoty 3.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty;
2. zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda B. B. kwoty 50.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty;
3. zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki A. M. kwoty 47.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty;
4. zobowiązanie pozwanej (...) do złożenia oświadczenia podpisanego przez zarząd spółki o treści (...) z siedzibą w D. (...), D. przeprasza Panią A. M. i Pana B. B. za naruszenie ich dóbr osobistych”.

W uzasadnieniu zmiany powództwa powodowie wskazali, iż działanie pozwanego było bezprawne. Pozwany swoim działaniem naruszył takie dobra osobiste powodów jak poczucie godności, czci, dobrego imienia oraz poczucia bezpieczeństwa, co wywołało po stronie powodów poczucie krzywdy (pismo k. 205-211, k. 298-299).

Prawomocnym postanowieniem z dnia 03 października 2014r. odmówiono odrzucenia pozwu (postanowienie k. 217).

W kolejnych pismach procesowych oraz na terminach rozpraw strony podtrzymały stanowiska w sprawie.

Wyrokiem z dnia 28 maja 2015 r. Sąd Okręgowy w Warszawie w sprawie III C 834/13 (wyrok Sądu Okręgowego k. 328-329):

I. nakazał (...) z siedzibą w D. (...), Irlandia usunięcie skutków naruszenia dóbr osobistych A. M. i B. B. poprzez złożenie A. M. i B. B. oświadczenia podpisanego przez zarząd spółki o następującej treści:

(...) z siedzibą w D. (...), D. przeprasza Panią A. M. i B. B. za naruszenie ich dóbr osobistych.”

II. zasądził od (...) z siedzibą w D. (...), Irlandia na rzecz B. B. kwotę 10.000 zł (dziesięć tysięcy złotych) tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od dnia 4 października 2014 roku do dnia zapłaty;

III. zasądził od (...) z siedzibą w D. (...), Irlandia na rzecz A. M. kwotę 10.000 zł (dziesięć tysięcy złotych) tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od dnia 4 października 2014 roku do dnia zapłaty;

IV. w pozostałej części powództwo oddalił;

V. kosztami postępowania w sprawie obciążył stronę powodową w częściach równych w 50 %, a stronę pozwaną w 50 %, oraz pozostawił ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu po uprawomocnieniu się wyroku (wyrok k. 328).

Na skutek apelacji powodów oraz pozwanego, Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 04 czerwca 2018 r. w sprawie VI Ca 122/16 (k.561):

I. oddalił apelację powódki A. M. w części dotyczącej zawartego w punkcie czwartym rozstrzygnięcia w przedmiocie odszkodowania w kwocie 3.000 zł (trzy tysiące złotych) z odsetkami;

II. w pozostałym zakresie uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach procesu za instancję odwoławczą (wyrok k. 561).

W uzasadnieniu wyroku uchylającego wyrok Sądu Okręgowego wskazano, iż rozstrzygnięcie w przedmiocie odszkodowania pomimo częściowo wadliwego uzasadnienia było prawidłowe, wskazując na przedawnienie roszczenia odszkodowawczego powódki. Natomiast w zakresie żądania niemajątkowego – ochrony dóbr osobistych, wskazano, iż żądania powodów wynikające z naruszenia dóbr osobistych mające charakter roszczeń jako postaci prawa podmiotowego winny zostać ocenione według przepisów prawa hiszpańskiego, skoro zaś Sąd Okręgowy nie ustalił treści właściwych norm materialnoprawnych to nie rozpoznał istoty sprawy (uzasadnienie Sądu Apelacyjnego k./569-576).

Z uwagi na treść rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego, żądanie powódki w zakresie odszkodowania zostało prawomocnie zakończone.

W dalszym toku postępowania strony podtrzymały stanowiska w sprawie. Na rozprawie w dniu 24 czerwca 2021 r. powódka wskazała, że naruszono jej godność, nietykalność, rozdzielono ją z dzieckiem, zniszczono wszystkie materialne rzeczy powódki. Powód B. B. wskazał, że czuł się upokorzony tym w jaki sposób A. M. została potraktowana (protokół rozprawy k. 895-898).

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

A. M. jest matką B. B.. W 2010 r. B. B. miał 10 lat. Powodowie wraz ze znajomymi powódki A. M. mieli rezerwację dla 9 osób na lot w dniu 09 sierpnia 2010 r. z A. do P. (okoliczność bezsporna, bilety k.14,15). Powódka jest rozwiedziona z ojcem powoda i w tym dniu podróżowała z synem. Ojciec B. B. zamieszkuje w J.. Powódka z synem i znajomymi miała zaplanowany wspólny wyjazd wakacyjny w wynajętych apartamentach. Z uwagi na fakt, iż powódka nie miała wykupionego bagażu rejestrowego, bagaż nie był ważony podczas odprawy (check-in), ani podczas kontroli bezpieczeństwa (security control) (okoliczności notoryjne).

Zgodnie z warunkami dotyczącymi podróży obowiązującymi w dniu zakupu biletów dozwolona była tylko jedna sztuka bagażu podręcznego na osobę (z wyjątkiem niemowląt) o wadze nie większej niż 10 kg i wymiarach 55 cm x 40 cm x 20 cm (torebki, teczki, komputery przenośne, zakupione produkty, aparaty itp. mogły być przewożone tylko w dozwolonej 1 sztuce bagażu podręcznego). Jednocześnie wskazano, że linie lotnicze R. zastrzegają sobie prawo do anulowania rezerwacji oraz odmowy prawa wejścia na pokład w przypadku niespełnienia wymagań dotyczących bagażu podręcznego (warunki dotyczące podróży k. 191-199, k. 263-271).

Podczas boardingu, obsługa linii lotniczej wkładała walizki do specjalnej kratki z wagą. Syn powódki B. B. bez problemów przeszedł odprawę i został wpuszczony do wejścia do samolotu. Podczas odprawy powódki okazało się, że jej bagaż podręczny waży więcej niż przepisowe 10 kg w związku z tym nie chciano jej wpuścić na pokład samolotu. Powódka zaczęła wyjmować rzeczy z walizki, jednak pracownik lotniska zaczął jej wkładać z powrotem do walizki powódki. Powódka nie знаła języka angielskiego ani hiszpańskiego. Wspólnie ze znajomi starała się wytłumaczyć obsłudze lotniska, że syn powódki jest już po odprawie, że powódka może dopłacić za nadbagaż. Kiedy powódka chciała zostawić walizkę na lotnisku obsługa lotniska nie wyraziła na to zgody. Nie zgodziła się również na zostawienie rzeczy z walizki na lotnisku. Powódki nie wpuszczono na pokład samolotu, pomimo że B. B. przeszedł odprawę i został wpuszczony do samolotu. Mimo to samolot stał na płycie lotniska jeszcze przez 15 minut. W tym czasie poszukiwano bagażu rejestrowego powódki. Odnaleziony bagaż przywieziony powódce w dużym, ciekącym worku, ponieważ zakupione w Hiszpanii butelki alkoholu stłukły się niszcąc znajdujące się w walizce rzeczy. Po ponownym ważeniu bagażu służba celna nie stwierdziła, aby przekroczono przepisowe 10 kg. W systemach pozwanego nie odnotowało informacji o chęci dopłaty za nadbagaż przez powódkę. Zgodnie z obowiązującymi wówczas procedurami bagaż podręczny musiał mieć określone wymiary, tak aby mógł się zmieścić na górnej półce samolotu. Pasażerowie odprawiający się przez Internet nie musieli iść do pierwszej odprawy. Mogli natomiast dokonać zważenia bagażu.

W sytuacji niewymiarowego bagażu, czy zbyt ciężkiego bagażu pasażerowie mieli możliwość dokonać dopłaty. Przy czym wymagało to szybkiego działania, z uwagi na to, że gate powinien być zamknięty na 10 minut przed odlotem. Pasażerowie, mogli dokonać dopłaty bądź poprzez wypełnienie stosownych druków i dokonanie opłaty gotówką bądź kartą płatniczą, co zajmowało więcej czasu, z uwagi na konieczność przyniesienia terminala. Dopłata do bagażu i przeniesienie go do bagażu rejestrowego zajmowało 5 minut. Zgodnie z procedurami bagaż nie mógł lecieć bez pasażera. Natomiast możliwe było opuszczenie pokładu jeszcze w trakcie kołowania samolotu (zeznania świadka K. S. k. 320-322, zeznania powódki k. 895-897, zeznania świadka K. B. k. 320 verte – 321, zeznania świadka J. R. k. 321v-322).

Po zaistniałej sytuacji powódka skontaktowała się z mówiącym po polsku rezydentem, który odwiózł ją do biura. W biurze powódka śledziła lot samolotu. Małoletni wówczas B. B. po rozłące z matką płakał, chciał się skontaktować z powódką jednakże nie było to możliwe w trakcie lotu. Powód podczas lotu miał miejsce obok obcej osoby, która starała się go pocieszyć. Po wylądowaniu w P. powódka skontaktowała się ze znajomymi, którzy poinformowali ją że odwiozła powoda do jego ojca. W tym czasie powódka wspólnie z rezydentem szukała biletu powrotnego do Polski jeżdżąc do godziny 17 po okolicznych lotniskach. Z lotniska w A. otrzymała informację, że zwolniło się miejsce następnego dnia na lot do K.. Ponieważ powódka nie mogła wrócić do wynajmowanego uprzednio apartamentu wykupiła dodatkową dobę w najbliższym hotelu oraz kupiła nowy bilet na lot (zeznania świadka K. B. k. 320 verte -321, zeznania świadka J. R. k. 321-321 verte, bilet k. 16).

Po wylądowaniu w P. wszyscy udali się po bagaże. Ponieważ powód nie był spokojny znajomi powódki starli się go uspokoić. K. B. skontaktowała się z ojcem powoda i po przylocie odwiozła powoda do ojca (zeznania świadka K. B. k. 320 verte – 321, zeznania powódki k. 321 verte – 322, k. 895-897, zeznania powoda k. 897-898)

Po powrocie do Polski małoletni wówczas powód moczył się w nocy, budził się z krzykiem wołając „mamo”. Pomimo, że wcześniej nie miał problemów z lotem odmówił wylotu na zagraniczną wycieczkę. Powód po tym zajściu nie chodził do psychologa (zeznania powoda k. 897-897). Powódka martwiła się o syna, czuła się upokorzona przez obsługę linii lotniczych. Cała sytuacja wywołała u niej stres spotęgowany tym, że nie znała ani języka angielskiego ani hiszpańskiego (zeznania powódki k. 895-897).

Pismem z dnia 04 października 2010 r. powodowie wezwali pozwanego do uiszczenia na ich rzecz kwoty 100.000 zł w związku z sytuacją jaka miała miejsce w dniu 09 sierpnia 2010r. z tytułu zadośćuczynienia i odszkodowania (wezwanie do zapłaty k. 17).

Pismem z dnia 14 października 2010 r. skierowanym do powodów pozwany przeprosił powodów za wszelkie niedogodności związane z podróżą liniami R.. W piśmie tym pozwany odniósł się do zasad przewozu bagażu obowiązujących w pozwanych liniach lotniczych (pismo k. 20, tłumaczenie k. 18-19).

W dniu 09 sierpnia 2016 r. pozwana spółka uległa przekształceniu w (...) Company jako następcą prawnym (...). W wyniku przekształcenia (...) Company przejął prawa i obowiązki (...) (dokumenty korporacyjne k. 175-186, dokumenty rejestrowe k. 914-917).

Postanowieniem z dnia 17 stycznia 2022 roku, Sąd ustalił iż pozwanym w sprawie jest (...) (postanowienie k. 929).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o przedłożone dokumenty, których prawdziwości strony nie kwestionowały. Podstawą ustaleń faktycznych były również zeznania słuchanych w sprawie świadków oraz powodów.

Zeznania świadków K. B. oraz J. R. Sąd uznał za wiarygodne. Co prawda zeznania świadków w niektórych aspektach różniły się od siebie, jednakże powyższe nie wynikało ze złej woli świadków, a jedynie z okoliczności jakie miały miejsce. Każdy z świadków relacjonował zaistniałą sytuację z własnego punktu widzenia. Jednakże co do zasadniczych kwestii związanych z faktem nie wpuszczenia powódki na pokład, całego zajścia, faktu, iż małoletni wówczas powód podróżował w ich towarzystwie, zeznania świadków, były spójne.

Zeznania świadka K. S. Sąd uznał za wiarygodne. Świadek potwierdziła, iż w dacie lotu powodów obowiązywały ściśle określone regulacje dotyczące przewozu bagażu i jego rozmiarów. Potwierdziła również, że w bazie pozwanej nie widniała informacja o chęci wykupienia przez powódkę bagażu.

Zeznania powódki Sąd uznał za wiarygodne jedynie częściowo, jednakże Sąd miał na uwadze, iż opisane przez powódkę zdarzenie do jakiego doszło jak i jego konsekwencje stanowiły subiektywne odczucia powódki. Wskazać należy, iż notoryjną jest okoliczność, iż w przypadku podróżnych podróżujących bez bagażu rejestrowego, bagaż podręczny nie jest standardowo ważony ponieważ nie jest on nadawany w punktach check-in, nie jest on również ważony przy kontroli bezpieczeństwa, która to kontrola ma zupełnie inne cele. W ocenie Sądu powódka nie udowodniła zgodnie z rozkładem ciężaru dowodu, iż przed wejściem na pokład rzeczywiście ważyła bagaż a także, nie wykazała faktycznej jego wagi oraz faktu braku nadbagażu. W tym miejscu odwołać się należy do doświadczenia życiowego oraz faktu, iż nie jest powszechna sytuacja niewpuszczenia na pokład pasażera w sytuacji gdy bagaż z który podróżuje nie spełnia norm wymaganych przez linie lotnicze, a zatem w przedmiotowej sytuacji mamy do czynienia z klasyczną sytuacją dwóch różnych twierdzeń stron co do tego samego stanu faktycznego. W ocenie Sądu powódka nie wykazała w sposób prawidłowy procesowo, iż rzeczywiście jej bagaż spełniał normy wymagane przepisami linii R.. Zachowanie powódki na lotnisku przy gate, próby wyrzucenia części przewożonych rzeczy do stojących obok koszy czy też próba dopłaty za nadbagaż wskazują iż bardziej wiarygodna jest wersja przedstawiona przez pozwaną, iż powódka podróżowała z bagażem nie spełniającym wagowo norm, bowiem w innym przypadku powódka nie podejmowałaby tak nerwowych czynności w celu pozbycia się części rzeczy z bagażu. W tej sytuacji w ocenie Sądu nie sposób podzielić zeznań powódki w zakresie wypełnienia norm bagażu przewożonego przez powódkę a także jego wcześniejszego ważenia.

W związku z wytycznymi Sądu Apelacyjnego, Sąd w toku postępowania postanowieniem z dnia 20 maja 2020 r. dopuścił dowód z opinii biegłego sądowego M. M. na okoliczność ustalenia treści właściwego prawa hiszpańskiego a także hiszpańskiej praktyki sądowej w zakresie: treści obowiązujących w dniu 09 sierpnia 2010 roku w Hiszpanii przepisów prawa cywilnego w zakresie dotyczącym roszczeń majątkowych i niemajątkowych wynikających z naruszenia dóbr osobistych; przepisów prawa cywilnego dotyczącego przedawnienia dochodzenia roszczeń majątkowych i niemajątkowych wynikających z naruszenia dóbr osobistych obowiązujących w dniu 09 sierpnia 2010 roku; ewentualnych przepisów proceduralnych związanych z dochodzeniem roszczeń związanych z naruszeniem dóbr osobistych w tym podniesionego zarzutu przedawnienia obowiązujących w dniu 09 sierpnia 2010 roku; istotnej i ugruntowanej praktyki sądowej w zakresie dotyczącym roszczeń majątkowych i niemajątkowych wynikających z naruszenia dóbr osobistych w szczególności odnoszącej się do przypadku zbliżonego jak stanie faktycznym objętym pozwem (postanowienie z dnia 20 maja 2020 r. – k. 643).

Postanowieniem z dnia 10 grudnia 2020 roku Sąd dopuścił dowód z uzupełniającej opinii biegłego sądowego M. M. na okoliczność ustalenia treści właściwego prawa hiszpańskiego a także hiszpańskiej praktyki sądowej dodatkowo w zakresie: sposobów niemajątkowej ochrony dóbr osobistych (w pozwie powodowie domagają się przeprosin) – w szczególności czy w środkach ochrony dóbr osobistych wskazanych w art.9 ust.2 LO 1/1982 strona 5 opinii, „przywrócenie poszkodowanemu lub pokrzywdzonemu możliwości pełnego korzystania z jego praw”, mieści się również prawo powodów do domagania się od pozwanego przeprosin; praktyki sądowej w zakresie art.9 ust.2 LO 1/1982 w zakresie ustalenia bezprawności naruszenia, ewentualnie wskazanie wyłączeń takowej bezprawności (kontratypy analogiczne jak w 24 par.1 kc); praktyki sądowej w zakresie ustalenia wysokości zadośćuczynienia za krzywdę oraz przesłanek do jego przyznania, a także ugruntowanej praktyki orzeczniczej sądów powszechnych w zakresie wysokości zadośćuczynienia w sprawach zbliżonych przedmiotowo do rozpoznawanej; czy wskazane na stronie 7 opinii – terminy przedawnienia/przemilczenia/prekluzji, odnoszą się zarówno do roszczeń niemajątkowych jak i roszczeń majątkowych, jeżeli tak jednoznacznie wskazanie jaki termin i jaki przepis ma zastosowanie do roszczenia niemajątkowego (żądanie przeprosin) jak i żądania zadośćuczynienia (roszczenie majątkowe) i w jaki sposób i według jakich przepisów należy określić wymagalność roszczenia niemajątkowego i majątkowego do zastosowania przedawnienia; przepisów odnoszących się do zastosowania zarzutu przedawnienia oraz jego praktycznego zastosowania (uwzględnienie przez Sąd z urzędu czy też na wniosek) – (postanowienie k. 738).

Postanowieniem z dnia 22 marca 2021r. Sąd dopuścił dowód z uzupełniającej opinii biegłego z zakresu właściwego prawa hiszpańskiego, a także hiszpańskiej praktyki sądowej, dodatkowo w zakresie zgłoszonych zastrzeżeń zgodnie z pismem pełnomocnika powodów z dnia 09 lutego 2021r. (postanowienie k. 862).

Przedłożone przez biegłą opinie Sąd uznał za rzetelne, kompletne a nadto logicznie przedstawiające treść obcego prawa oraz obcą praktykę.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd Okręgowy zważył co następuje:

W pierwszej kolejności wskazać należy, iż ponownie rozpoznając przedmiotową sprawę Sąd Okręgowy był związany wytycznymi Sądu Apelacyjnego w Warszawie zawartymi w uzasadnieniu wyroku z dnia 04 czerwca 2018 r. wydanego w sprawie VI ACa 122/16. Zgodnie z wytycznymi Sądu Apelacyjnego w Warszawie zasadność roszczenia powodów o ochronę dóbr osobistych Sąd winien ustalić w oparciu o przepisy prawa hiszpańskiego materialnego i ich zastosowanie.

Jak wynika z opinii dr. M. M. podstawy prawne dochodzenia roszczeń majątkowych i niemajątkowych wynikających z naruszenia dóbr osobistych oraz przedawnienia możliwości dochodzenia tychże roszczeń w aktach prawa hiszpańskiego zawarte są przede wszystkim: Konstytucji Hiszpanii (C. E.) z 27 grudnia 1978 r., dalej: Konstytucji oraz Ustawie Organicznej 1/1982, z 5 maja, o ochronie cywilnej prawa do honoru, prywatności osobistej i rodzinnej oraz wizerunku (L. O. 1/1982, de 5 de mayo, sobre protección civil del derecho al honor, a la intimidad personal y familiar y a la propia imagen), dalej: LO 1/1982, hiszpańskim kodeksie cywilnym, przyjętym Królewskim Dekretem z 24 lipca 1889 r, tekstem wydania Kodeksu Cywilnego przekazany do publikacji w wykonaniu ustawy z ubiegłego 26 maja(...) to de 24 de julio de 1889, texto de la edición del C. C. mandada publicar en cumplimiento de la L. de 26 de mayo ultimo⁽¹⁾dalej: CC.

Konstytucja, składa się z: preambuły, tytułu wstępnego i następujących po nim 10 tytułów, w tym tytułu I: „O podstawowych prawach i obowiązkach” (De los derechos y deberes fundamentales), w którym zawarty jest katalog podstawowych praw i obowiązków, w tym między innymi (w art. 18 ust.1 Konstytucji): prawo do (ochrony) honoru / czci (derecho al honor), (ochrony sfery) prywatności osobistej i rodzinnej (derecho a la intimidad personal i familiar) oraz (ochrony) własnego wizerunku (derecho a la propia imagen). Jak wskazała dr M. M., przedmiotowe prawa należą do grupy praw i wolności o największym poziomie ochrony, na którą składa się, m. in. konieczność regulowania ich w ustawie, przy czym wzięwszy pod uwagę charakter tych praw w kontekście art. 81 ust. 1 Konstytucji, powinna to być ustawa organiczna (ustawą taką jest LO 1/1982). Konstytucja przewiduje ponadto w art. 53 ust. 2, iż w przypadku m. in. tych praw każdy obywatel może ubiegać się o ich ochronę na drodze postępowania przed sądami powszechnymi oraz, w stosownych przypadkach, w drodze wniesienia skargi konstytucyjnej (recurso de amparo). W tym pierwszym wariantcie, postępowanie jest prowadzone na podstawie i zgodnie ze stosownymi przepisami Ustawy 1/2000, z 7 stycznia, o postępowaniu cywilnym (Ley 1/2000, de 7 de enero, de E. C.), a w tym drugim - Ustawy Organicznej 2/1979, z 3 października, o Trybunale Konstytucyjnym (L. O. 2/1979, de 3 de octubre, del T. C.). Z kolei Ustawa Organiczna 1/1982, z 5 maja, w ochronie cywilnej prawa do honoru, prywatności osobistej i rodzinnej oraz wizerunku składa się z preambuły, dwu rozdziałów: rozdziału I „Normy (uregulowania) ogólne” (D. generales) oraz rozdziału II „O ochronie cywilnej honoru, prywatności i własnego wizerunku” (De la protección civil del honor, de la intimidad y de la propia imagen) oraz z przepisu uchylającego i przepisów przejściowych. W art. 1-2 ust.1 LO 1/1982 zagwarantowana jest ochrona cywilna podstawowych praw: do honoru, prywatności osobistej i rodzinnej oraz do własnego wizerunku, o których mowa w art. 18 Konstytucji, przed wszelkimi rodzajami bezprawnego ich naruszenia. Jak wskazano w preambule do LO 1/1982, oprócz zakresu, który może wynikać z przepisów prawa, za zasadne uważa się uznanie, że w sprawach nieuregulowanych o sferze honoru (czci), prywatności osobistej i rodzinnej oraz o wykorzystaniu wizerunku decydują idee (zasady) obowiązujące w danym czasie w społeczeństwie, dzięki czemu sąd może rozważnie określić sferę ochrony w oparciu o zmienne dane z różnych czasów i dla różnych osób. Art. 3 LO 1/1982 dotyczy osób małoletnich i ubezwłasnowolnionych, a art. 4-6 - sytuacji śmierci osoby, której prawa naruszono. W art. 7-8 LO 1/1982 określono przypadki bezprawnych naruszeń, wobec których przysługuje ochrona sądowa, a

w art. 9 ustawy - wskazano zakres przedmiotowej ochrony. Zgodnie z art. 1 ust. 1 LO 1/1982 podstawowe prawa do: honoru, prywatności osobistej i rodzinnej oraz własnego wizerunku, zagwarantowane w artykule 18 Konstytucji, podlegają ochronie cywilnej przed wszelkiego rodzaju bezprawną ingerencją (bezprawnymi naruszeniami), zgodnie z postanowieniami niniejszej ustawy. Z praw tych nie można zrezygnować, są one nieodwołalne i niezbywalnie oraz nie ulegają przedawnieniu, o czym stanowi art. 1 ust. 3 LO 1/1982⁽¹⁾. W kontekście przedawnienia należy rozróżnić: prawo do ochrony danego prawa podstawowego (które nie ulega przedawnieniu) oraz możliwości dochodzenia roszczeń w przypadku konkretnego i zaistniałego bezprawnego naruszenia danego prawa (dla których przewidziano przedawnienie). Jak wskazuje się w judykaturze od (orzeczenia) STC 7/1983 z 14 lutego, «zgodnie z tym założeniem prawa podstawowe są „trwale i nie podlegają przedawnieniu co jest jednak zgodne z faktem, że „system prawny czasowo ogranicza żywotność” konkretnych działań wynikających z krzywd wyrządzonych takim prawom. Działania takie się przedawniają, jakkolwiek bez wygaśnięcia (przedawnienia) podstawowego prawa, „z którego obywatel może nadal korzystać i które może egzekwować w odniesieniu do wszelkich innych przyszłych krzywd”. W samym (orzeczeniu) STC 7/1983 wskazano, że to do ustawodawcy należy, aby regulując różne prawa podstawowe, ustalił okres, w którym można zareagować na domniemane lub faktyczne ich naruszenie. To prowadzi nas, w przypadkach takich jak obecny, do istniejących norm prawnych dotyczących przedawnienia (możliwości dochodzenia roszczeń). Na podstawie art. 2 ust. 1 LO 1/1982 prawa do: honoru, prywatności osobistej i rodzinnej oraz własnego wizerunku podlegają ochronie cywilnej w zakresie wyznaczonym przez przepisy i obyczaje społeczne, z uwzględnieniem obszaru, który każda osoba własnymi czynami „zachowuje dla siebie lub swojej rodziny”. Dalsze kwestie ochrony sądowej tych praw reguluje art. 9 LO 1/1982, zgodnie z którym:

a) ochronę sądową przed bezprawnym naruszaniem praw, o których mowa w ustawie, można uzyskać w ramach postępowania przed sądami powszechnymi lub w trybie przewidzianym w art. 53 ust. 2 Konstytucji, czyli przed sądami cywilnymi lub korzystając z instytucji skargi konstytucyjnej (recurso de amparo) do Trybunału Konstytucyjnego (art. 9 ust. 1 LO 1/1982). Ochrona sądowa obejmuje wszelkie środki niezbędne do zakończenia danego bezprawnego naruszenia oraz w szczególności środki konieczne dla:

- przywrócenia poszkodowanemu lub pokrzywdzonemu możliwości pełnego korzystania z jego praw;
- zapobieżenia zaistniałym i trwającym albo dalszym naruszeniom praw;
- uzyskania odszkodowania za wyrządzone szkody lub krzywdy (los danos y perjuicios causados);
- przyznania poszkodowanemu lub pokrzywdzonemu korzyści uzyskanej w wyniku bezprawnego naruszenia jego praw przy czym środki te należy rozumieć bez uszczerbku dla koniecznych środków zabezpieczających - la tutela cautelar (art. 9 ust. 2 LO 1/1982).

Jak wskazała dr. M. M. na podstawie art. 9 ust. 3 LO 1/1982 domniemywa się istnienie szkody pod warunkiem udowodnienia bezprawnego naruszenia, a odszkodowanie obejmuje też zadośćuczynienie za szkodę niematerialną (moralną), którą wycenia się z uwzględnieniem okoliczności sprawy oraz stopnia doznanej krzywdy. W kwestii ustalenia wysokości odszkodowania za szkodę moralną (zadośćuczynienia) wynikającą z naruszenia praw podstawowych wypowiedział się hiszpański Sąd Najwyższy w orzeczeniu z 25 kwietnia 2019 r., wskazując, iż jurysprudencja uznając, że szkoda niematerialna jest „pojęciem trudnym”, nadała jej coraz szerszą orientację, wyraźnie przewyżczając restrykcyjne kryteria, które ograniczały jej zastosowanie do klasycznej koncepcji pretium doloris. Rozważyła zawarte w niej naruszenia honoru i prywatności (...), a za podstawową sytuację uznała szkodę niematerialną polegającą na cierpieniu lub chorobie psychicznej, na którą, w różnych sytuacjach, składać się mogą: psychiczne lub duchowe cierpienie, bezradność, niepokój (jak psychiczne uczucie niepokoju, żalu, strachu lub niepewność), lęk, udręka, szok, załamanie i inne podobne sytuacje. W odniesieniu do wysokości odszkodowania za szkodę niematerialną stwierdziliśmy, że jej oceny nie można uzyskać na podstawie obiektywnego testu, ale nie uniemożliwia to prawnego określenia jego kwantyfikacji — w tym celu należy zważyć istniejące w każdym przypadku okoliczności. Jest to zatem oszacowanie, przy którym w przypadku szkody niemajątkowej wynikającej z naruszenia podstawowego prawa z art. 18 ust. 1 Konstytucji, trzeba brać od uwagę przypadki określone w art. 9 ust. 3 ustawy

organicznej 1/1982, (...), przy zastosowaniu kryteriów rozważnej oceny (ostrożnego arbitra). Roszczenia w zakresie, o którym mowa powyżej wygasają z upływem czterech lat od momentu, gdy osoba uprawniona mogła z nimi wystąpić (art. 9 ust. 5 LO 1/1982). Zgodnie z opinią biegłej ogólne kwestie przedawnienia roszczeń w prawie cywilnym reguluje kodeks cywilny w tytule XVIII „Przedawnienie” (De la prescripción). Zgodnie z regulacją zawartą w art. 1932 zd. 1 CC prawa i roszczenia przedawniają się na zasadach określonych w ustawie; ustawą tą może być kodeks cywilny, lub inna ustawa (lex specialis). W przypadku, gdy inna niż kodeks cywilny ustawa nie określa terminu przedawnienia dla danych roszczeń, zastosowanie znajdują odpowiednie przepisy CC, określające konkretne terminy dla pewnych praw i roszczeń oraz terminy ogólne znajdujące zastosowanie w przypadku braku określenia szczególnego terminu. W przypadku roszczeń osobistych zastosowanie może znaleźć w takiej sytuacji art. 1964 ust. 2 CC, zgodnie z którym roszczenia osobiste, dla których nie wskazano terminu szczególnego przedawniają się z upływem 15 lat (obecnie 5 lat). W przedmiotowej jednak sprawie, analizując ewentualne zastosowanie przepisów LO 1/1982 w zakresie ochrony sądowej praw: do honoru, prywatności osobistej i rodzinnej oraz wizerunku, należy wziąć pod uwagę przewidziany w art. 9 ust. 5 LO 1/1982 czteroletni okres przedawnienia przedmiotowych roszczeń.

Jeżeli chodzi o pojęcie bezprawności w rozumieniu LO 1/1982, to jak wskazała biegła sądowa zgodnie z art. 1 ust. 1 hiszpańskiego kodeksu cywilnego (Kodeks Cywilny, uchwalony Dekretem Królewskim z dnia 24 lipca 1889 r., dalej: CC) źródłami porządku prawnego źródłami prawa) jest nie tylko ustawa/prawo (w rozumieniu: akt prawa pisanego), ale także zwyczaje oraz ogólne zasady prawne, z tym że zazwyczaj znajduje zastosowanie jedynie w przypadku braku właściwej regulacji prawnej oraz pod warunkiem, iż nie jest to sprzeczne z dobrymi obyczajami lub porządkiem publicznym i zostało udowodnione (art. 1 ust. 3 zd. 1 CC). Natomiast zasady ogólne stosuje się dopiero w przypadku braku stosownej regulacji prawnej lub zwyczaju (art. 1 ust. 4 CC). W przeważających jednak przypadkach źródłami prawa są pisane regulacje, zawarte w ustawach (organicznych, jak LO 1/1982, ale też zwykłych, jak np. CC), ewentualnie w aktach prawnych o randze ustawy. Należy ponadto dodać, iż na gruncie prawa cywilnego, zgodnie z art. 1091 CC zobowiązania wynikające z umów mają moc ustawy/prawa między umawiającymi się stronami i muszą być wypełniane zgodnie z ich postanowieniami.

Bezprawność na gruncie prawa cywilnego może wiązać się przede wszystkim z naruszeniem przepisów powszechnie obowiązujących: poprzez popełnienie czynu o znamionach przestępstwa (bezprawność w rozumieniu prawa karnego) - art. 1092 CC albo przez czyn niemający takiego charakteru. Prawo hiszpańskie przewiduje też bowiem - w ramach koncepcji deliktu cywilnego - bezprawność wynikającą z zawinionego działania lub zaniechania, niestanowiącego jednakże przestępstwa (art. 1093 CC). Odpowiedzialność za takie delikty cywilne podlega regulacji zawartej w art. 1902 i n. CC regulujących kwestie odpowiedzialności pozaumownej.

Odnosząc się natomiast do pojęcia bezprawności, o której mowa w art. 9 Ustawy Organicznej 1/1982, z 5 maja, o ochronie cywilnej prawa do honoru, prywatności osobistej i rodzinnej oraz wizerunku (L. O. 1/1982, de 5 de mayo, sobre protección civil del derecho al honor, a la intimidad personal y familiar y a la propia imagen), dalej: LO 1/1982, zdaniem dr. M. S. należy ją rozumieć, uwzględniając przede wszystkim to, iż zgodnie z art. 2 ust. 2 LO 1/1982ⁿ następuje wyłączenie bezprawności w sytuacjach, gdy dana ingerencja jest wyraźnie dozwolona przez prawo (ustawę) lub dokonana za wyraźną zgodą podmiotu prawa. Oznacza to, iż w przypadku gdy dana ingerencja w prawo chronione (prawo do honoru, prywatności osobistej i rodzinnej oraz wizerunku) ma swoje podstawy prawne, nie jest możliwe dochodzenie jego ochrony na podstawie art. 9 LO 1/1982, gdyż działanie „dozwolone przez prawo” wyklucza bezprawność spowodowanego naruszenia prawa do honoru ((...) z 25 kwietnia 2019 r.). Bezprawność wyklucza także zgoda podmiotu chronionego dobra.

Nie występuje zatem bezprawność w rozumieniu LO 1/1982 w przypadku istnienia podstawy dla ingerencji mającej stanowić naruszenie (zob. np. (...) z 5 czerwca 2014 r.). Zatem w przypadku braku podstawy prawnej dla tej ingerencji, w tym w szczególności nieuzasadnionego naruszenia przepisów, należy rozważyć wystąpienie bezprawności dla celów LO 1/1982, oczywiście pod warunkiem, iż naruszenie dotyczy prawa objętego zakresem przedmiotowych LO 1/1982. W przypadku prawa do honoru (czci), zgodnie z art. 7 pkt 7 w zw. z art. 2 ust. 2 LO 1/1982, jako jego bezprawne naruszenie rozumieć należy przypisywanie faktów lub przejawianie (manifestacja) osądów wartościujących poprzez

działania lub wyrażenia, które w jakikolwiek sposób naruszają godności innej osoby, naruszają jej sławę (dobre imię) lub podważają jej samoocenę (art. 7 pkt 7 LO 1/1982), pod warunkiem, iż dana ingerencja nie jest prawnie dozwolona lub dokonana za zgodą podmiotu prawa (art. 2 ust. 2 LO 1/1982).

Bezprawność w rozumieniu LO 1/1982 może zatem obejmować przypadki naruszenia przepisów powszechnie obowiązujących (w tym ewentualnie zwyczaju lub ogólnych zasad prawnych - w przypadkach wskazanych powyżej i z zastrzeżeniem, iż nie jest to sprzeczne z dobrymi obyczajami (moralnością - hiszp. moral) lub porządkiem publicznym (hiszp. orden publico). Bezprawność może też obejmować przypadki naruszenia postanowień zawartej między stronami umowy. Zawsze jednak należy pamiętać o tym, iż wyłącza ją istnienie podstawy prawnej lub zgody podmiotu na ingerencję w chronione prawo i że ma ona się przejawiać w przypisywaniu faktów lub przejawianiu (manifestacji) osądów wartościujących poprzez działania lub wyrażenia, które w jakikolwiek sposób naruszają godności innej osoby, podważają jej sławę (dobre imię) lub podważają jej samoocenę (art. 7 pkt 7 LO 1/1982).

Hiszpańskie prawo cywilne nie operuje natomiast pojęciem powszechnie przyjętych zasad współżycia społecznego, jakkolwiek, jak już wskazano, przewiduje pewne znaczenie prawne zwyczaju. Posługuje się też kategorią „dobre obyczaje” czy „obyczaje społeczne”, które są w szczególności przywołane w art. 2 ust.1 LO 1/1982, zgodnie z którym prawa do honoru, prywatności osobistej i rodzinnej oraz własnego wizerunku podlegają ochronie cywilnej w zakresie wyznaczonym przez ustawy/prawo/przepisy prawne i obyczaje (zwyczaje) społeczne, z uwzględnieniem obszaru, który każda osoba własnymi czynami „zachowuje dla siebie lub swojej rodziny”. Nadto jak wskazała dr. M. M. w złożonej opinii z uwagi na przynależności Hiszpanii do Unii Europejskiej aktem prawnym regulującym m.in. kwestię odmowy przyjęcia na pokład jest Rozporządzenie (WE) Nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. ustanawiające wspólne zasady odszkodowania i pomocy dla pasażerów w przypadku odmowy przyjęcia na pokład albo odwołania lub dużego opóźnienia lotów, uchylającego rozporządzenie (EWG) nr 295/91 (Tekst mający znaczenie dla EOGF⁽⁷⁾), dalej: Rozporządzenie. Zgodnie z art. 2 lit. j) Rozporządzenia „odmowa przyjęcia na pokład” oznacza odmowę przewozu pasażerów danym lotem, pomimo że stawili się oni do wejścia na pokład zgodnie z warunkami ustanowionymi w art. 3 ust. 2, chyba że odmowa przyjęcia na pokład jest racjonalnie uzasadniona, w szczególności przyczynami związanymi ze zdrowiem, wymogami bezpieczeństwa lub niewłaściwymi dokumentami podróży. Jak wskazała dr. M. M. innymi słowy przewidziana jest możliwość niewpuszczenia na pokład w przypadkach racjonalnie uzasadnionych, które to przypadki m.in. mogą wiązać z przyczynami zdrowotnymi, w zakresie bezpieczeństwa czy dokumentami podróży. Wedle opinii biegłej nie zidentyfikowano natomiast w prawie hiszpańskim przepisu, który by „zezwał na nie wpuszczenie pasażera do samolotu bez uzasadnionej przyczyny”. Jednakże nie zidentyfikowano także przepisu, który by formułował zakaz (absolutny lub przy spełnieniu/braku spełnienia pewnych warunków) dla linii lotniczej niewpuszczenia pasażera do samolotu, ani nakaz wpuszczenia go w przypadku braku uzasadnionej przyczyny dla niewpuszczenia. W szczególności takich zapisów nie ma ani w Ustawie 48/1960, z 21 lipca, o ruchu lotniczym, ani w Królewskim Dekrecie Legislacyjnym (...), z 16 listopada, poprzez który przyjmuje się ujednolicony tekst Generalnej Ustawy o Ochronie Konsumentów i Użytkowników i innych ustaw komplementarnych. Zdaniem biegłej powyższe oznacza, iż w przedmiotowej sprawie dla ustalenia, czy odmowa wpuszczenia na pokład miała bezprawny charakter, należy zbadać i ocenić: czy odmowa może być traktowana jako przypisywanie faktów lub przejawianie osądów wartościujących poprzez działania lub wyrażenia, które w jakikolwiek sposób naruszają godność innej osoby, naruszają jej dobre imię lub podważają jej samoocenę (art. 7 pkt 7 LO 1/1982%) oraz czy dana ingerencja w prawo chronione jest czy też nie jest prawnie dozwolona lub dokonana za zgodą podmiotu tego prawa. Zakładając, że odmowa wpuszczenia na pokład w okolicznościach konkretnej sprawy może być traktowana jako przypisywanie faktów lub przejawianie osądów wartościujących poprzez działania lub wyrażenia, które w jakikolwiek sposób naruszają godność pokrzywdzonego, podważają jego sławę lub podważają własną ocenę, należy jeszcze zbadać treść zawartej umowy przewozu i jej warunków oraz przyczyn i okoliczności niewpuszczenia na pokład i dopiero na tej podstawie ocenić, czy wystąpiła bezprawność. W przypadku bowiem, gdyby istniała podstawa (w przepisach powszechnie obowiązujących lub umownych) do odmowy wpuszczenia na pokład, to w ocenie Biegłej, nie można wskazać bezprawności, gdyż art. 2 ust. 2 LO 1/1982 wyraźnie stanowi o wyłączeniu bezprawności w sytuacjach, gdy dana ingerencja jest wyraźnie dozwolona przez prawo lub dokonana za wyraźną zgodą podmiotu prawa. Nie można przy tym, zdaniem Biegłej, w ocenie tej pominąć kwestii przepisów regulujących bezpieczeństwo na lotnisku,

a także dobrych obyczajów w tym zakresie (m.in. niestawiania się przed bramką na „ostatnią” chwilę). Nie jest więc wystarczające samo ewentualne niezrealizowanie umowy przewozu dla wykazania bezprawności, która musi być oceniana też przez pryzmat regulacji art. 7 pkt 7 LO 1/1982 oraz poprzez zbadanie i ocenę, czy nie wystąpiły przesłanki wyłączające bezprawność w postaci istnienia podstaw prawnych do ingerencji (w tym w szczególności w warunkach umowy przewozu czy w przepisach dotyczących bezpieczeństwa na lotnisku) czy zgody na nią (w tym poprzez zawarcie umowy przewozu na określonych warunkach) podmiotu prawa.

Jak wynika z opinii biegłej w prawie hiszpańskim - w przeciwieństwie do prawa polskiego - w CC nie ma przepisów odpowiadających art. 23-24 polskiego kodeksu cywilnego. Pewne dobra osobiste w rozumieniu przytoczonych polskich przepisów kodeksu cywilnego wymienia hiszpańska Konstytucja, ale szczególną ochroną cywilną w trybie LO 1/1982 przewidziano tylko dla prawa do honoru, prywatności oraz wizerunku. Jest to enumeratywny katalog praw objętych ochroną określoną w LO 1/1982. Nie są w nim wymienione prawo do pozostawania w kręgu rodziny czy poczucie bezpieczeństwa (jakkolwiek art. 17 Konstytucji mówi o prawie do bezpieczeństwa). Skoro jednak ustawodawca zdecydował się na poddanie ochronie określonej w LO 1/1982 jedynie praw wskazanych w art. 18 Konstytucji, to ich wykładnia rozszerzająca nie wydaje się uzasadniona. Dodać należy, iż ta szczególna ochrona miała na celu przede wszystkim zapewnienie szybkiej i efektywnej ochrony wobec potencjalnego nadużywania prawa do ekspresji (stąd też większość spraw z zakresu ochrony przewidzianej w LO 1/1982 dotyczy pewnych publikacji w prasie czy mediach, wypowiedzi w telewizji, itp., jakkolwiek występowały też przypadki związane z rozpowszechnieniem informacji o rzekomej nierzetelności dłużników poprzez zamieszczanie ich na pewnych listach/w pewnych rejestrach czy składaniem nieuzasadnionych i fałszywych oskarżeń/skarg), zarówno poprzez przeciwdziałanie naruszeniom, jak i zapewnienie odszkodowania/zadośćuczynienia za naruszenia. W przypadku naruszeń, które mieszczą się w zakresie przedmiotowym LO 1/1982, potencjalne możliwe byłoby dochodzenie roszczeń majątkowych na zasadach ogólnych przewidzianych w CC, w szczególności dotyczących odpowiedzialności za delikt cywilny.

Pewne wskazówki, co do tego, jak interpretować katalog dóbr chronionych w LO 1/1982, zawiera też art. 7 pkt 7 LO 1/1982, który mówi o ochronie przed działaniami lub wyrażeniami, które w jakikolwiek sposób naruszają godność lub dobre imię lub podważają samoocenę podmiotu prawa chronionego. Tutaj też jednak nie ma mowy o poczuciu bezpieczeństwa, ani o prawie do pozostawania w kręgu rodziny.

W sporządzonych opiniach dr. M. S. wskazała, że w badanym orzecznictwie sądowym dotyczącym ochrony na podstawie LO 1/1982 nie udało się znaleźć wyroku, który dokonywałby wykładni rozszerzającej praw, których dotyczy ta ustawa, w szczególności o prawo do pozostawania w kręgu rodziny oraz prawo do poczucia bezpieczeństwa. Jednakże poczucie bezpieczeństwa, a właściwie, jego utrata, mogłoby być potencjalnie brane pod uwagę przy ocenie samej szkody/krzywdy. Jak wskazał hiszpański Sąd Najwyższy w wyroku z 25 kwietnia 2019 r. ((...)), jurysprudencja rozważyła zawarte w niej naruszenia honoru i prywatności (...), a za podstawową sytuację uznała szkodę niematerialną polegającą na cierpieniu lub chorobie psychicznej, na którą, w różnych sytuacjach, składać się mogą: psychiczne lub duchowe cierpienie, bezradność, niepokój (jak psychiczne uczucie niepokoju, żalu, strachu lub niepewność), lęk, udręka, szok, załamanie i inne podobne sytuacje. (opinia dr. M. M. k. 685 – 691, opinia uzupełniająca k. 792-800, k. 873-879).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy brak było podstaw do uwzględnienia powództwa. Jak wskazano powyżej rozpoznając ponownie niniejszą sprawę należało ocenić zasadność roszczenia powodów w oparciu o prawo hiszpańskie.

W pierwszej kolejności należy się odnieść do podniesionego przez pozwanego zarzutu przedawnienia roszczenia. Jak wynika z opinii biegłej dr. M. M., do kwestii przedawnienia zastosowanie ma art. 1964 ust. 2 CC, w świetle którego roszczenia z tytułu dóbr osobistych poprzednio przedawniały się z upływem 15 lat, zaś obecnie z upływem 5 lat. Natomiast mając na uwadze art. 9 ust. 5 LO 1/1982 w przypadku roszczeń dotyczących prawa do honoru, prywatności osobistej i rodzinnej zastosowanie ma 4 letni okres przedawnienia. Tym samym mając na uwadze, iż do zdarzenie będącego źródłem sporu pomiędzy stronami doszło w dniu 09 sierpnia 2010 r. a powodowie wystąpili z powództwem w lipcu 2013r. brak jest podstaw do przyjęcia, iż ich roszczenie, jest przedawnione.

Mimo powyższego brak było podstaw do uwzględnienia powództwa. Z opinii biegłej dr M. M. wynika, że w prawie hiszpańskim, w odróżnieniu od prawa polskiego, katalog dóbr osobistych jest ściśle określony. Dobrami osobistymi są honor, prywatność osobista i rodzina oraz własny wizerunek. Dobra te opisane są w Konstytucji Hiszpanii w art. 18 ust. 1 oraz Ustawie Organicznej z dnia 5 maja. Ochrony tych właśnie praw może się domagać poszkodowany. Dodatkowo ocena, czy doszło do naruszenia określonego dobra/ dóbr dokonywana jest zgodnie z obowiązującymi aktualnie zwyczajami obowiązującymi w społeczeństwie.

Powódka na rozprawie w dniu 24 czerwca 2021 r. wskazała, iż zasadności swojego roszczenia upatrują w naruszeniu takich dóbr osobistych jak godność, nietykalność, rozdzielnie z dzieckiem, zniszczenia rzecz materialnych. Powód zaś upatrywał naruszenia dóbr osobistych w upokorzeniu w jaki jego matka została potraktowana.

Mając na uwadze powyższe stanowisko powodów wskazać należy, iż domagają się oni ochrony dóbr osobistych, które nie są znane prawu hiszpańskiemu. Co istotne w świetle prawa hiszpańskiego brak jest podstaw do przyjęcia rozszerzonego znaczenia poszczególnych dóbr osobistych, które wskazali powodowie, gdyż jak wynika z opinii dr M. M., odmiennosc w ocenie czy doszło do naruszenia dóbr osobistych może dotyczyć jedynie zwyczajów jakie panują w chwili orzekania w społeczeństwie i odniesieniu poszczególnych dóbr do nich. Żadne ze wskazanych przez powodów dóbr osobistych nie podlega ochronie Konstytucji Hiszpanii ani Ustawie Organicznej LO 1/1982. Pomimo to powodowie konsekwentnie wskazywali dobra osobiste nieznanie prawu hiszpańskiemu, domagając się ich ochrony zapewne w analogii do otwartego katalogu chronionych dóbr osobistych w prawie polskim. Co prawda dr. M. M. wskazała w opinii, że pewne wskazówki do interpretacji katalogu dóbr osobistych daje art. 7 pkt. 7 LO 1/1982, jednakże ów przepis nie odnosi się do poczucia bezpieczeństwa ani o prawa do pozostawienia w kręgu rodziny.

Niezależnie od powyższego brak było również podstaw do uwzględnienia powództwa z racji tego, iż po stronie pozwanej nie doszło do działań bezprawnych. Zgodnie z art. 9 ust. 1 Ustawy Organicznej 1/1982 z 5 maja bezprawność jest wyłączona w sytuacji gdy istnieją normy prawne regulujące dane zachowanie lub gdy dany podmiot wyraził zgodę na dane zachowanie. Rozporządzenie (WE) Nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. ustanawiające wspólne zasady odszkodowania i pomocy dla pasażerów w przypadku odmowy przyjęcia na pokład albo odwołania lub dużego opóźnienia lotów, dopuszcza możliwość niewpuszczenia pasażera na pokład samolotu z m.in. z przyczyn bezpieczeństwa czy niewłaściwych dokumentów. Z kolei Ustawie 48/1960, z 21 lipca, o ruchu lotniczym, ani w Królewskim Dekrecie Legislacyjnym (...), z 16 listopada, poprzez który przyjmuje się ujednolicony tekst Generalnej Ustawy o Ochronie Konsumentów i Użytkowników i innych ustaw komplementarnych nie zakazują przewoźnikowi niewpuszczenia pasażera na pokład samolotu. Nie było sporne w toku postępowania, iż powódka A. M. dokonując akceptacji regulaminu wyraziła zgodę na warunki przewozu jakie obowiązywały w pozwanej spółce. Zgodnie z warunkami podróży jakie obowiązywały w dacie lotu powodów u pozwanego pozwany nie tylko ściśle określił wymiary bagażu podręcznego, ale zastrzegł również prawo do odmowy prawa wejścia na pokład w przypadku niespełnienia wymagań dotyczących bagażu podręcznego. Skoro zatem przepisy prawa hiszpańskiego oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego dopuszczają możliwość niewpuszczenia pasażera na pokład samolot, a dodatkowo powódka wyraziła na powyższe dobrowolną zgodę na warunki przewozu obowiązujące u pozwanego, to w świetle art. 9 ustawy organicznej nie może powoływać na bezprawność działania pozwanego, w szczególności w sytuacji gdy w ocenie Sądu nie wykazała ani udowodniła, iż bagaż z którym podróżowała rzeczywiście nie posiadał nadbagażu. Jak bowiem wskazano przy ocenie dowodów, gdyby bowiem rzeczywiście zaistniała taka sytuacja, powódka w sposób nerwowy nie podejmowałaby prób wyrzucenia części rzeczy do stojącego przy gate kosza, czy też prób dopłacenia za nadbagaż czy też nadania go jako rejestrowy.

Nie zmienia oceny zasadności roszczenia powódki, iż w obowiązującym wówczas regulaminie przewozu istniała możliwość wykupienia bagażu rejestrowego, co mogłoby finalnie spowodować, iż powódce nie zostałyby odmówione wejście na pokład samolotu. Zważyć należy, iż w świetle zeznań świadka K. S. w systemach pozwanego nie odnotowano, aby powódka deklarowała chęć dopłaty za bagaż. Tym samym nie ma podstaw do uznania, aby działania pozwanego w jakikolwiek sposób naruszało godność powódki, czy podważało jej samoocenę. Zasady przewozu pasażerów obowiązywały wszystkich pasażerów w tym powódkę. Ponadto zgodnie z warunkami przewozu, pozwany w przypadku

naruszenia zasad przewozu umożliwił pasażerom wykupienie bagażu, czy dopłatę do niego, z czego powódka nie skorzystała.

Również w odniesieniu do powoda B. B. nie ma podstaw do wywodzenia, aby działania pozwanego były bezprawne. Nie budzi wątpliwości Sądu, iż małoletni wówczas powód mógł podróżować bez opiekuna, bowiem w takim wypadku małoletni zgodnie z obowiązującymi procedurami podróżowałby pod opieką załogi samolotu. W niniejszej sprawie taka sytuację miała miejsca, gdyż małoletni podróżował w towarzystwie znanych mu osób dorosłych. W związku z tym twierdzenia powódki jakoby małoletni był zdany na siebie podczas podróży ale również na lotnisku zarówno w A. jak i P. są sprzeczne z logiką. Tym bardziej, iż z zeznań słuchanych w sprawie świadków wynika jednoznacznie, czego powodowie nie kwestionowali, iż zajęli się oni (świadkowie) powodem w trakcie lotu, a po przylocie do Polski odwieźli go do ojca powoda.

Z tych też względów orzeczono jak w pkt. 1 wyroku.

O kosztach w pkt. 2 i 3 wyroku orzeczono w oparciu o art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z § 6 pkt. 5 i 11 pkt. 1 ust. 2 w zw. z § 13 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu oraz § 3 ust. 5 w zw. z § 10 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie. Na zasądzone w pkt. 2 i 3 wyroku kwoty składają się wynagrodzenie pełnomocnika z tytułu roszczenia niemajątkowego za I i II instancję, tj. 360 zł + 540 zł = 900 zł (na każdego z powodów po 450 zł) + wynagrodzenie z tytułu roszczenia majątkowego za I i II instancję od każdego z powodów na rzecz pozwanego (2400 zł za I instancję + 2.700 zł za II instancję) oraz po 1/2 kosztów wywołanych wniesieniem apelacji przez pozwanego, tj. 1.600 zł opłaty od apelacji + 17 zł z tytułu zwrotu opłaty od pełnomocnictwa. Tym samym łącznie koszty jakie każdy z powodów winien zwrócić pozwanemu wynoszą 6.358,50 zł (450 zł + 5.100 zł + 808,50 zł).

Jednocześnie Sąd nie znalazł żadnych podstaw do zasądzenia kosztów wynagrodzenia pełnomocnika pozwanego w wysokości trzykrotności stawki minimalnej (k. 907v) w szczególności w związku z długotrwałością przedmiotowego postępowania oraz z uwagi na niezbędny nakład pracy pełnomocników. W ocenie Sądu nie zostało wykazane aby zostały spełnione przesłanki z par.15 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie, zaś nakład pracy pełnomocnika pozwanego oraz jego wkład w przyczynienie się do wyjaśnienia sprawy nie był ponadprzeciętny a wręcz przeciwnie, w ocenie Sądu od momentu uchylecia wyroku Sądu I instancji przez Sąd Apelacyjny, całość wyjaśnienia okoliczności spornych a także ustalenia treści i praktyki prawa obecnego spoczywała na Sądzie Okręgowym, pełnomocnicy zaś ograniczali się do reagowania (i to często z opóźnieniem) na zarządzenia Sądu. Dlatego też Sąd nie uznał, iż nakład pracy pełnomocnika pozwanego za ponad przeciętny uzasadniający przyznanie dodatkowego wynagrodzenia.

Odnotować należy, jedynie iż w związku z długotrwałością postępowania oraz faktem iż w czasie orzekania obowiązywały dwa różne uregulowania w zakresie wynagrodzenia pełnomocnika, do wynagrodzenia za I instancję Sąd przyjął stawki z rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej z urzędu, natomiast w zakresie opłat z tytułu wynagrodzenia pełnomocnika z II Instancję, zgodnie z par.19 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie, Sąd uwzględnił opłaty z tegoż Rozporządzenia, przyjmując wartość zmienioną poczynając od następnej instancji (II instancji).

O kosztach w pkt. 4 wyroku orzeczono w oparciu o art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu (art.98 kpc) oraz przyjęciu, iż powodowie w całości sprawę przegrali. Na kwotę 9.993,84 zł w pkt. 4 wyroku składają się kwoty wypłacone ze środków Skarbu Państwa postanowieniami z dnia 18 lipca 2014 r. – kwota 1.432,93 zł (k. 151), 08 maja 2019 r. – kwota 1.253,30 zł (k. 627), 25 września 2020 r. - 1.672,68 zł (k. 694); 418,74 zł – 30 listopada 2020 r. (k. 720); 2.630,91 zł – 23 lutego 2021r. (k. 848), kwota 2.585,28 zł – 21.05.2021 rok (k.886).

Orzeczenie w pkt. 5 wyroku uzasadnienia art. 113 ust. 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, zważywszy na fakt, iż postanowieniem z dnia 16 września 2013 roku (k. 73), powód został zwolniony od kosztów sądowych – od opłaty w całości, natomiast powódka od kosztów sądowych – opłaty sądowej ponad kwotę 1200 złotych. Pomimo faktu, iż powodowie przegrali sprawę w całości ze względu na zasady słuszności oraz znaczne koszty jakie zostały zasądzone na rzecz pozwanego, Sąd uznał za zasadne nie obciążanie dodatkowo powodów tymi kosztami, przejmując je na rachunek Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie.

Mając powyższe na względzie, Sąd orzekł jak w wyroku.

Sędzia SO Mariusz Solka

ZARZĄDZENIE

1. (...)

2. (...)

3. (...)

Sędzia SO Mariusz Solka